

12
RÖPL.

420

1599.

Melchior Gerlachius

1599
ORATIO.
DE PRÆCI-
PVIS IRÆ ET MISE-

ricordiæ divinæ signis,
exhibitis

Anno patientiæ ultimæ, 1598.

Cui adjuncta est adgratulatio
pia de laurinio Pannoniæ ex Turcici
Tyranni vi liberato, & Waradino
Daciæ castro contrâ eandem
divina protectione
defenso.

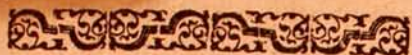
*In Schola BV D I S S I N A, Epiphanijs
Christi scholasticis, 10. Ian: anno
Christi 1599.
recitata*

â M. Melchiore Gerlachio,
ejusd. Rectore.

Typis Michoëlis VVolrab.

MAGNIFICI NOBILISSIMI

& verè strenui

DOMINI BOHVSLAI

A MALOWITZ, IN

Drziten & Wilavv, &c.

Sac: Cæs: Maieſtatis Conſiliarii filijs.

generoſæ indolis adoleſcen-
tibus

IOHANNI, DEMETRIO

ET PETRO, FRATRIBVS

GERMANIS.

discipulis ſibi commendatiſſimis.

Leganter admodum prima ætas hominum cum agri ſemente comparatur. Sementem iuvat agricola cura, laborq; industrius & indefessus: ſoli fertilitas: poli benignitas: & ex ea plurimi ſpem meſſis opimæ concipiunt. Iuventutem iuvant præceptores boni & fideles: ſolum ſcholæ linguis & artibus fertile: poli benignitas, ingenij gratia elegans & vigor ſervens: unde complures felicitatis expectatione & ſpe firma ducuntur.

Nocent

Nocent ſementi ut plurimum ventorum impetus ſemina promiſcuè diſſicientes: volucres eadem ſurripientes: pluviæ crebriores: æſtus torrens: ut ſapius ſpem conceptam decipiat. Iuventuti etiam nocent plerunq; naturæ vagi impetus ſemina ingeniorum interdum bona ſatis diſturbantes: ſodales prævi eadem corruptentes: nimij potus crebræ irrigaciones: vagi vanarum libidinum æſtus: ut de ſe etiam ſpem interdum ſatis confirmatam fallat.

Viring licet labores adhibeantur fideles: tempeſtates ſint adcommode: natura bona: niſi tamen Deus ſementi & iuventuti benedixerit: proventus & eventus non ita ſunt ſalutares. Benedictionem verò illam divinam vera fide, per pia vota, impetramus.

Cum itaq; vos etiam, nobiliſſimi adoleſcentes, à Magnifico nobiliſſimo & ſtrenuo Domino, parente veſtro: à Marchionatus noſtri præſeſto: à Reipub. noſtræ Senatu ampliſſimo, informationi ſcholæ noſtræ commiſſi & commendati ſitis: ac pietate in animis veſtris excitanda, & exinde vera ſtudijs veſtris felicitate communicanda, maximè conſpicua juſtitiæ & miſericordiæ divinæ ſigna, anno elapſo, quo nobiſcum egiſtis, nobis exhibita, in corona auſguſta, ipſiſ ſcholæſticis IMMANVELIS noſtri Epiphanijs enumerata per hanc

A 2 affectione

1589
quæſtione

affectione & officio dignam, consecranda & dedicanda duxi.

Non sine singulari enim adgratulatione animadverto, vos, pro indole generosa, omnes ingeny vestri vires eo intendere: ut Magnifici & nobilissimi Domini parentis, & aliorum, qui eius vos nomine scholæ commendarunt nostræ, spem & expectationem superetis. Sic regno aliquando Bohemiæ, sic alijs Christiani orbis partibus plurimum profueritis: nominis divini imprimis gloriam & generis vestri nobilissimi famam amplissimam propagaveritis.

Idem ut ex animo precor fideli, sic caram, fidem, & si qua in me est, industriam, de pio instituto vestro juvando, urgendo, promovendo spondeo. Vos vestra porro pietate, sedulitate in studijs, morum gravitate & suavitare, alijsq. viriutibus generoso pectore dignis spei & expectationi nostræ respondete. Bene valete. Dab. ex Musæo 16. Februarij, Melanchthonis præceptoris dignissimi natali. Anno à Christo nato supra sesquingentesimum nonagesimo nono.

M. Melchior Gerlachius.

REDO EGO, VIRI nobilissimi, amplissimi, consultissimi, clarissimi & ornatiissimi, Domini & amici pie honorandi, necnon discipuli dilecti, Credo, inquam, multos vestrum mirari, quid sit, quod, cum Ecclesia in hoc orbe militans, & in beata DEI & angelorum consuetudine triumphans tā γενναία Filij DEI hominis facti & hymnis suavissimis & homelijs gravissimis celebraverit, solennitate pia ipsi DEO & pijs animis grata: nos etiam in hac scholastica nostra Ecclesia conveniamus. Est equidem nobis causa iustissima: cur complures dies solennitati Ecclesiasticæ tribuerimus. Quid enim magis admirandum? quid angelis & hominibus magis stupendum: quàm miseram creaturam humanam cum divina natura uniri? Quid dignius quàm humanam ita extolli naturam nostram: ut Filium DEI & Mariæ

A 3 virginis.

Exordia
à causa
προκατα-
στασιν

πρόσθεσις

καταλογισμός

virginis DEVM & hominem, fratrem
 nostrum *συγκληρονομ* omnes etiam angeli
 adorent. Quid magis præter rerum se-
 riem, & supra omnium creaturarum an-
 gelorum & hominum vires, quàm virgi-
 nem concipere: virginem parere? Pie
 ergò cum Origene exclamemus: O magna
 admirationis gratia. O inenarrabilis sua-
 vitas: O ineffabile magnumq; sacrum.
 Ipsa eademq; Virgo, ipsa etiam genetrix;
 ipsa eius ancilla: plasmatio eius ipsa quæ
 genuit. Quis unquam ista audivit? Quis
 talia vidit? Quis hoc excogitare potuit:
 ut mater virgo esset, & intacta generaret
 quæ & virgo permansit & genuit?

ist. yaria.

In ipso itaq; DEI nostri filio, Domino
 nostro, uniuscuiusq; nostrum portio caro
 & sanguis. Vbi verò portio nostra re-
 gnat: nos regnare credamus. Vbi caro
 nostra glorificata est: ibi nos gloriosos
 fore cognoscamus: ubi sanguis noster
 dominatur: ibi nos dominari sentiamus.

Servi

Servi equidem digni non eramus: sed
 ecce filij DEI facti sumus, hæredes DEI,
 cohæredes Christi. Etsi peccata nos no-
 stra prohibent: substantia tamen id nostra
 requirit: etsi delicta nos excludunt: natu-
 ra tamen communio non repellit. O ad-
 mirabile commercium. O inenarrabile
 mysterium. O miram semper amandam,
 semper honorandam divinæ propiciatio-
 nis benignitatem. Si certè omnia mem-
 bra nostra verterentur in linguas: nequa-
 quam ad reddendum DEO laudes debi-
 tas exiguitas nostra sufficeret.

Eciam si itaq; aliàs hac summa frigoris
 asperitate hyemisq; sævicia omnia frigo-
 re rigeant, torpeant, totaq; ad eò naturæ
 facies funesta adpareat: naturæ tamen
 Domino servilem nostram formam ad-
 sumente: quia cælum terræ junctum est:
 lætatur cælum natali nocte splendore
 summo illustratum: personat ær suavissi-
 mo angelorum concentu: lætatur in pri-
 mis.

mis.

nis terra; quæ utpote, pacis æternæ Prin-
cipe nato, Pacis templū Ethnicum discuf-
sit: Medico animæ nostro nato, oleo laci-
ciæ præ consortibus suis uncto, olei scatu-
riginem Romæ trans Tyberim totū diem
largissimè manantem profudit: Vire hac
nostra, germine Davidis pullulante, flo-
res fructus & liquorem Balsami simul in
vineâ produxit. Sileant sanè Satanæ ora-
cula & organa: nos, propter quorum
salutem Filius DEI nostri de cœlo descen-
dit, & homo factus est, nobis de beata fe-
licitate & felici beatitudine gratulamur,
gaudemus, triumphamus.

Sapientiam verò mirandam Pater æter-
nus DEVS noster, de infantuli nobis nati
manifestatione, pro sua in nos clementia
ostendit. Pastoribus primum simplicibus
nativitatem angelus annunciat: sistitur
infantulus circumcidendus, & deinde se-
cundum legem DEI in templo offertur:
stella ex Sasa urbe Magos magiæ, justiciæ

tempe-

temperantiæ & fortitudinis, Platone testes,
magistros, quos, secundum Herodotum,
Persæ ad magistratū summum evehere so-
liti sunt, itinere 230. milliarium attrahit ad
præsepe Bethlehemiticum deducit. Hie-
rarchijs itaq; tribus Ecclesiasticæ, politicæ,
& Oeconomica DEVS homo factus est
manifestatus. Quid verò de scholis? an eas
sua manifestatione indignas duxit? Mini-
mè. Cū itaq; anno ætatis 12. Synagogam
frequentaverit, alios docentes audiverit, et
ipse summa summæ, divinæ utpote sa-
pienciæ laude alios docuerit: quis hæc ^{interpres}
nostra scholastica rectè nominari posse
dubitet? quis eadem debita animi devo-
tione non celebret?

Atq; verò sicuti Ecclesia annum Evan-
geliorum explicandorū à prima adventus
die Dominica cœpit: sicuti omnes à natali
Christi epocham nostram deduximus: se-
cundum fastos à circumcisionis Domini
festo annum incoavimus: Epiphania Ma-

B

gorum

Propos-
itio.

gorum etiam anni novi gentium nomine dignamur: sic & feriis in Ecclesia nostra et cum eadem peractis, jam de anno-novo scholastico nobis invicem gratulemur & benè precemur. Vtq; hæc gratulatio & pium ad DEVM votum toto de pectore ad DEVM dirigatur: pro animis nostris excitandis & inflammādis pauca proferā: quæ anno elapso nobis vel iræ vel misericordiz divinæ, vel & iræ & misericordiz ^{τιμωρία} fuerint: ut hæc grato animo deprædicemus; de illis DEO gloriam debitam reddamus.

μυστήριον.

Sicut itaq; duæ erunt orationis partes, altera iram, altera gratiam Dei nostri ut consideremus: ita ad duos fines easdem referemus: ut priore malorum magnitudinem nobis hoc anno cœpro pertimescendam cognoscamus: ex posteriore ad spem de bonis hoc eod. anno expectādis excitemur.

Attentio.

Quisquis igitur hoc anno felicitatem beatam desiderat: quisquis angelorū DEI

gloriam

gloriam in excelsis celebrantium consortio gaudet: quisquis tyrocinia Ecclesiæ hîc militantis amat, suspicit, ut in Academia cœlesti cum Ecclesia triumphante eadem perficiat confirmet, & in æternum continet: non tantum aures, sed & animum ijs quæ dicuntur, adhibeat. Idq; pietatis officium, cū mihi de vestra in DEVM, de animæ vestræ salute curanda, pietate constet, vos prompto studio & animo attento vobis adplicaturos, planè persuasū teneo. DEVS noster, Pater Domini nostri Iesu Christi luce sua divina mentes nostras ex protoplastarū lapsu obfuscatas luce verbi sui illuminet: corda digito Spiritu suo sancto flectat: aures animi aperiat: linguā gloriæ divinæ plectrum regat: ut ea, quæ gloriæ ipsius & animæ nostræ commodo inserviant, dicamus, discamus percipiamus & perficiamus.

Benevo-
lentia.

Horrendum certè & animis pijs, cum trepidatione cordis, auditu tamen dignum

B 2

est,

est, quod Spiritus sanctus adserit, DEVM nostrum esse ignem consumentem. Quæ enim ignis violentia indomita: nimium, prò dolor, hoc ipso anno modò elapso sensimus: qui omnia obvia prosternit, consumit, & deperdit. Iræ equidem illius divinæ exempla nimis aliàs nobis sunt conspicua. Vbi enim mundi primi homines? diluvio perierunt. Vbi egregij illi Babylo- nicæ turris ædificatores? in omnes orbis terræ partes, linguarum confusione, sunt dispersi. Vbi Sodoma, ubi Gomorrha? sulphureo igne cœlitus demisso subversa. Vbi Aegyptij Israëlitas à cultu divinitus mandato prohibentes? Ceciderunt in profundum Erythræi maris, in eoq; sunt submersi. Vbi 600000. Israelitarū ex Aegyptoeducta, qui in deserto totos 40. annos errârunt? Iusta DEI ira omnes, Iosua & Caleb exceptis, perierunt. Sed quò delabor? Non enim tam de aliorum quàm nostrorum, neq; de superioribus sed modò

elapsi

elapsi anni signis iræ divinæ nobis conspicuis exhibitis agimus.

Vt verò, scholastici cum simus, intra scholasticas methodi rationes certas nos cõtineamus: scholastici Doctoris summi, Immanuelis nostri accuratissimam certorum novissimæ diei signorum descriptio- nem teneamus, à rebus oculis nostris subiectis desumptam; et animi pia memoria recolligamus, qui vel in cœlo, vel in aëre, vel in mari, vel terra *ἡρευνας συγγραμμάτων*, secundum Basilium *ἐν τῇ ἐξουσίᾳ* præcones silentes, *τῶν μα- γαλοῦ γινώσκων καὶ δικαιουσίνων τῶν θεῶν*, nobis fuerint.

In pulcherrimo cœli theatro *πολεμικῶν* vel patria nostra lucis vitæq; fontem solē, humorūq; Dominam Lunam, luminaria duo magna, quòd luce nobis concessa & vita aburamur, humoresq; corporis de industria depravemus, quin immò salutaria media animæ saluti inservientia susq; deq; feramus: pullis quasi vestimentis induta DEVS naturæ parens pròduxit: Lunam

Docilitas

*Confir-
matio.
Signa
iræ:*

*1. in cælo.
Sol &
Luna.*

B 3

die

die Februarij vicesimo primo, in terræ peccatorum sordibus scatentis umbra involutam, Solem septimo Martij die, Lunæ interjectu, oculis nostris interceptum: quod neq; Solis luce digni aestimemur.

Videmus equidem in more positum, quòd magnates, si iram contestari certam subditis velint suis, pœnamq; vel interitum denunciare: legato modò a mandato legatum alium vel veredariū adjungant. Quid putemus quòd, intra hebdomadas duas, septimo quoq; die, Eclipsis adparuerit.

De eo ipso Ptolomæus Astrologus excellentiss: in centiloquio ait: Quandoq; duæ Eclipses se subsequuntur. miros eventus variasq; mutationes in omnibus vitæ humanæ statibus portendunt. Neq; verò Luna terræ proxima hac vice contenta: sed 16. Sextilis die vicissim terræ

umbra

umbra se involvit lucemq; à sole sibi communicatam abiecit. Quinimmo Sol & Luna non tantum hæc ex naturalibus causis dependentia ostenta nobis exhibuerunt: sed miro etiam colore adparuerunt. Sol equidem Calendis Maij radijs quasi exutus, excandescens DEI iram nuncians albicare modò orbis instar, modò rubescere toto pomeridiano tempore: Luna ^{παραλυσθῆναι} vas sanguine repletum in cœlo referre, mense Augusto & Octobri, aliquoties videbatur.

Quàm malignæ etiam malignorum Planetarum Saturni & Martis conjunctiones & oppositiones fuerint: in ephemeridibus adsignatas, tristissimis verò eventibus nimis comprobatas habemus. Ex cœlesti porrò patria nostra in ærem meditationes nostras deducamus.

Ventorum imperum horredū, vim stupendā arbores plurimæ in Saxonia Misnia

Bohemia.

Stella.

2. In aëre.

Ventorū impetus.

Nubes.

Bohemia, Silesia, Lusatia nostra alijsq; regionibus plurimis una nocte ex terra radicitus evulsæ, & longo quidem tractu, ordine quasi certo dispositæ designando, ad stuporem præsentes mentes adigunt. Nubes etiam quinto sextilis die, cum jam Sol occidisset, hora noctis secunda planè ignea, colore sanguineo admixto, Luna non splendens, per totum nobis conspicuum cælum horrendo aspectu deducebantur.

Nix.

Nix decimo nono Ianuarij die, virorum cordatorum testimonio certo & confirmato, Suidnicij Silesiorum in sanguinem est mutata. Quam horrendæ mense Iulio erant repestates: ut jam jam mundi finem imminere putaremus. Decimo eiusdem mensis die grando brevi & subito æris tractu decidens columbarum ova magnitudine adæquabat.

Grando.

Pestis.

Quot millia hominum porrò in vicina Marchia, Boëmia, Saxonia alijsq; regionibus aer pestilens infecit, infecta miserè ex-

cruciavit,

cruciavit, excruciatæ violentæ neci tradidit? Exhorrescit animus noster memoria mali epidemij, quod sub finem Martij gliscens subito in urbe nostra & extra eam semina contagiosa hinc inde spargebat, et intervallo temporis brevi ultra centum robore corporis & ætate vigentes utriusq; sexus homines abripiebat.

Corporis nimirum habitu versicolore dum nostri jam Germani gaudent & delectantur: eo ab exteris mutato: nobis DEVS morbum hunc varijs maculis, quæ Petechiæ vocantur, corpora pingentem immittit, vires æterit, prosternit, vel omnino è medio homines tollit.

Per mare porrò dum flumina etiam intelligimus: nimis, pro dolor, vicini nostri Silesij, Bohemi, Austriaci, Stryij damnum ex inundationibus mense Augusto admodum vastis senserunt: quæ non modò domicilia plurima, armenta, pecudes, sed & homines plurimos promiscuè abripuit.

C

Rem

Petechiæ.

3. Flumi-
na.
Inunda-
tiones.
Scaturi-
go sanguinis.

Rem verò novam & stupendam. Propè
moenia Varadini Vngariæ castri, ad quæ,
singulari DEI benignitate, eodem anno
elapso, plurimi Turcorum & Scytharum
caesi, omine peculiari, vena fontis cujus-
dam, mense Octobri, anni superioris 1597.
diebus aliquot, per certas horas, sanguine
manavit, plurimosq; id spectantes in sum-
mam admirationem rapuit.

4. In terra

Tandem ad terram, quam pedibus terri-
mus nostris, si nos convertamus: nonne
horrenda iræ DEI indicia in ea exhibita
nobis fuerunt. Ipsa enim annum eundem
cœptum & finiendum motu & tremore
suo detestata est: quòd inutilia tot pon-
dera ferre & alere cogatur: spem de semine
eidem mandato & per hyemem concredi-
to modò non planè ea fefellit: dum se-
mentem rarissimam produxit: æstiva
uberiorem messem promissit, specioso sa-
tis arborum theatro exhibito: qua ramen,
frumentis collectis, granis excussis, mi-

Terra-
motus.
Sterilitas

serè

serè frustrati sumus: unde Sexili mense 4-
etiam Vallensibus modius unus venijt.
Hinc tot tamq; graves querelæ, de victus
penuria & incommoditate, ut multi, quo-
modo se suosq; alere diutius possint, vehe-
menter solliciti sint & animo angantur.
Grave admodum est, ære infesto uri: cœ-
lum æneum, terramq; ferream, totaq; adeò
naturam adversam inimicamq; habere.

Quid porrò dicam de bellis: dum ar-
morum strepitu terra eadem personuit?
Viginti millia hominum, mulierularum,
infantulorum renellorum, in Vngariæ tra-
ctu, ultra Tibiscum. ad Tokajū, & Casso-
viam usq; à Turcis & Scythis autumnò
caesa. Quot millia in Belgico occubuerūt?

In eadem terra domicilia habemus no-
stra, contra ventorum impetum, hyemis
asperitatem, aliasq; calamitates subsidia
nostra. An non verò de his etiam horren-
dum iræ divinæ spectaculum nobis nimis
fuit conspicuum.

Ammon-
caritas.

Auxietas
hominum

4. Bella.

5. Inven-
dia.

C 2

Dies

Dies enim verò visitationis Mariæ, sub Iulij mensis initium, verè dies visitationis iustæ DEI nostri iræ nobis in hac urbe fuit. Convocari tùm ad sacra confluvimus: DEV M hymnis sacris celebramus: inde verbum DEI nostri sacrum audimus: homelia sacra finita ad eundem piè concepta vora de Ecclesiæ, scholæ, Reipub: et Oeconomiæ incremento salutarî facimus: hiscepiam de immanitate Turcica à Michaële nostro Duce magno debellanda precationem adjungimus: quin immò neq, medicinam absolveramus: ecce inter media vora fit in æde sacra hominum concursus: ad fores quisq, properat: ignis exorti rumor percrebrescit: hæc illæ catervatim ruunt: exeuntibus flammæ obviæ advolant. Pulsantur campanæ funesto & tristi sonitu, ictus subinde semper iterando, de plebe ad subsidium & pia vora excitanda. Stant pleriq, attoniti: alij plangunt, ejulant, pectora palmis tidunt, crines dilaniant.

Lacry-

Lacrymis vix abstineo, dum faciei urbis hujus tam tristis atq, funestæ recordor. Flamma viam interea sibi vi aperit: per tecta plurima pernixe motu ruit atq, volitat, ipsumq, monasterium in sublimi urbis loco situm corripit, eiusq, tectum deiicit. Hic verò vel præsentissima toti urbi ruina imminere videbatur: sexaginta tectis flammæ dissectione passim accensis. Suis quisq, ædib. adproperat: preciosiora colligit, recondit: flammæ in tectis disiectas extinguit. Hæc dum in urbe curantur: ecce verò (prò dolor) extra urbem subito aliud incendium oritur: quod quàm misere egenorum quorumvis domicilia absumserit: mens meminisse horret, dolor luctusq, linguam impediunt, retrahunt. O miseros verò cives (animo modò recolligite vestro visa auditaq,) tùm ita subito omnibus suis fortunis exutos. O misellos orphanos aliàs parentum subsidio orbos apud propinquos latitantes, tùm vero etiam vel

C 3

con-

contubernio privatos. Vidistis, vidistis inquam, postredie eius calamitatis senes, viros, juvenes, vetulas, juvenulas & pueros promiscue hinc inde in ruderibus. spe dubia, vel aliquas reliquias queritantes, conatuque suo irrita lacrymas & gemitus miscentes.

Qui pridem victui & amictui necessaria habuerant: tum victum modò non emendicantes vidistis. Finem ejusdem lulij principio, funesto fato eodem, respōdisse, non sine gravi animi dolore meministis: cū aliud incendium loco suburbij aliquantulum sublimiore subito nos consternavit. Verū persequi hæc, ut par fuerat, temporis angustia non sinit. Iræ divinæ anno elapso nobis exhibita signum modò attigimus: jam ad alteram orationis partem, misericordiæ verè paternæ exempla complectentem, descendamus. Misericordia certè DOMINI (ut cum Propheta exclamemus) quòd non consumti simus.

Iusticiam

Iusticiam itaq, DEI vindicis gravissimi, ex signis iræ eius commemoratis, agnoscimus, veneramur: misericordiam verò infinitam nobis, anno eodem elapso, exhibitam cogitando non adsequi, nedum verbis exprimere possumus.

Magna verbi sancti est suavitas: major gravitas, maxima eq, dignissima utilitas. Quomodo enim homo Christianus & pius à non Christiano & impio discernitur? DEI cognitione, & voluntatis divinæ perficiendæ studio. Vnde DEI cognitio divinæq, voluntatis perficiendæ studium? Ex uno DEI verbo. In hoc omnes thesauri sapientiæ & scientiæ, quanta de DEO haberi in hac vita potest, repositi continentur. Quid enim mentes nostras caligine ignorantie & dubitationum de DEO obfuscatae luce pura illustrat? DEI nostri verbum. Quid corda dura emollit? frigida fouet: rigida flectit: pauida erigit: auida docet: timida excitat:

tumida

Misericordie divine signa:

Verbi sancti conservatio.

tumida reprimat: afflictā consolatur? Dei nostri verbum. Hoc unico, ut pijs precibus cum DEO colloquimur nostro, Deus nobis responderet: suam essentiam & suam voluntatem aperit, & reuelat.

Quò major ergo verbi sancti dignitas: quò dignior ejus majestas: eò major Dei nostri eaq, uerè paterna clementia: quòd uerbum suum purum, hoc modo elapso & superioribus annis, apud nos conseruauerit: in Ecclesia & scholis per doctores fideles idem propagauerit: multasq, sibi animas sanctas adducendas curauerit.

Ecclesia. Vni porro DEO, & secundum Deum Magistratui nostro pio primæ etiam Decalogi tabulæ custodi & uindici acceptū feramus: quòd nō modo hospitium ueræ Propheticæ & Apostolicæ atq; orthodoxæ religioni in urbe præbet, & gloriam diuinam, nostramq, & plurimorum aliorū salutē, quantum in se est, procurat & promouet: Verū etiam Salomonis, Iosia,

Cyri,

Cyri, Darij, aliorumq, piorum exemplo, de templo Domini ædificando, restaurando, ornando nihil in se desiderari patitur.

Quòd etiam idem Deus hanc scholam Ecclesiæ & Reipub. seminarium, pietatis artium & linguarum sanctam officinam hoc eodem anno conseruauerit: sūmam & uerè paternam eius misericordiam celebramus, decantamus, deprædicamus.

Cū enim uerò tempore uerno petechiæ plurimas inficerent ædes: aliquos, quāuis paucos, scholasticorum corripere: cū æstivo tempore & autumnali dysenteria periculosa multos alios invaderet: morbillæ vel varioli plurimos abriperent: cætu satis frequente hīc conueniente quotidie & officij sancti munia subeunte, suscipiente, sustinente, per angelos suos sanctos DEVS noster in uis nos nostris custodivit, & angelum percussorem, ne limen scholæ ingrederetur, prohibuit.

Eximium & hoc est misericordiæ di-

D

vinæ

Scholæ ab omnibus periculis de sensu.

vinæ argumentum, quòd & docentibus
& discipulis in schola nostra, de salutaribus
laborum & diligentiae fructu benedixe-
rit, & benedicat (non nobis sed nomini
tui Domine da gloriam) invidia crepan-
to: calumnia strepente: uno DEO duce,
virtute strenua comite: conscientia bona
teste, rumores vagos & vanos non cu-
rando, ut strenuè in vijs nostris persista-
mus, perseveremus, pergamus.

Quæ misericordiae divinae signa in Ec-
clesia & schola nostra DEVS noster no-
bis, anno elapso, præstiterit: non, ut debui-
mus & volumus, sed ut angustia tempo-
ris potuimus, summa rerum fastigia attingendo,
pervolvimus: jam ad Reipub. salutare
statum transeamus.

Magnum est, quòd DEVS Imperatori
nostro verè Augusto, Rodolpho II. Do-
mino nostro clementissimo, valerudinem
bonam, animi & corporis vires conserva-
verit: in totius Imperij Germanorum in-

Magistra
tus.

cremen-

crementum salutare: majus, quòd consi-
lijs rogatis & bellicis sapientiam divinam
concesserit: maximum, quòd successu &
eventu satis felici idem DEVS noster
consilia & actiones coronare dignatus sit.

Non certè tantam læticiam aut felicitatem
scribendo, vel dicendo adsequi disertis-
simos Oratores arbitror: quantam Mar-
cio anni elapsi mense, recepto præter omnem
spem Iaurinio al. Raba dicto, jure lætamur,
intusque plaudentibus animis nobis & Rei-
pub. Christianæ verè gratulamur. Iam
nimirum per omnes terras populosque uni-
versæ Europæ atque Asiæ fama tantæ victo-
riæ pervolitavit: quæ tristissimum ma-
orem acerbissimumque dolorem hostibus,
Christianis omnibus gaudium incredibile
attulit. Quid enim potuit accidere magni-
ficentius ad divini Numinis & augustissi-
mi Imperatoris nostri nominis gloriam?
quid ad cōmunem Christianorum salutem
opportuniùs, quàm illud totius Pannoniæ

Iaurinij
occupatio.

D 2

vel

vel regionū etiam vicinarum propugnaculum recuperatum? Est certē & natura loci & opere cunctis partibus in accessum, & usq; eò ad expugnandum difficile: ut primo intuentem deterreat: si quis pergat, eius vires atterat; postremò cœpti pœnitentiam cum damno penitus incutiat. Quamobrem Sinan Bassa, quem insignes in Persia & alijs locis victoriæ clariorem, quàm natales sui fecerunt, castrum illud in gressus proditione sibi traditum, fertur arrogantius de se jactitasse, se illud, quod capi alias minimè potuisset, sine labore & æstu in suam potestatem rede gisse.

Estq; hæc castri hujus munitissimi præterito anno occupatio felicissima admiratione dignior: quò quidem ea, DEI nostri uno subsidio, fuit facilior. Non enim vallo & fossis obsessio cœpta: non majoribus tormentis bellicis admotis tentata; vel mœnia quassata: sed (mirum & stupendum) portæ malleoli injecti (petar-

dam

dam aliàs instrumentum vocant) eaq; subito disrupta, disjecta Schvartzburgico Baroni; heroi fortissimo aditum patefecit quo poritus reliqua jam multò ante provisiva ordine optimo disposita felicissimè adeptus est.

Quanti aliàs sumtus impendendi: quot millia Christianorum trucidanda fuissent: & ambiguus eventus expectandus? Factentur ipsi hostes, castrum munitissimum hoc esse, neq; simile huic in omnibus ditionibus Turcicis, præter Guleram in Africa, inveniri. DEVS verò noster, cui hoc acceptum animo grato referimus, intra horas quinq;, quibus Turci fortiter nostris restiterunt, Vabocourtij Lotharingi ingeniosa petardæ instructione, & animosa ad portā adplicatione, nec nō Schvartzburgij Baronis sapientia & fortitudine, sumtibus exiguis, laude eximia ad posteritatem transmittenda, nostris tradidit. Ita nimirum DEVS noster exiguis eximia,

D 3 infir-

infirmis firmissima, ea quidem humana
divinis subsidijs confundere, contundere
solet.

Non certè, non, inquam, hæc tam for-
tunæ, ex Capricorno in horoscopo Cæsari
nostro cū Alexandro Magno, & Octavi-
ano Augusto, altero Orientis, altero orbis
terrarum domitore communi, quàm DEI
nostri providentiæ & potentiæ, pietate de-
bita, adsignamus, &, nominis divini cele-
bratione pia, accepta ferimus. Verùm lon-
gius orationis vela, atq; temporis aura ad-
mittit, expandimus, extendimus: ideoq;
ea, ne tardum auditoribus pariant, contra-
hemus.

*Alia ca-
stella occu-
pata.*

Neq; tamen silentio præterire possu-
mus castrum Doris obsidione à nostris
captum mense Sextili, Sambokam, Palot-
ram, Vesprimium, Valissam, Chakokro
& alia, divinæ felicitatis metu, à Turcis
deserta, nostrisq; militibus relicta. Etsi
enim Iaurinio hæc adæquanda minimè

sint:

sint: opportunitatem tamen contra hostes
profuturam aperuerunt.

Quid porro? Num vel provida Impe-
ratoris nostri cura, Germanaq; Schvartz-
burgij Baronis virtus quieverit? Minimè.
Budam enim aggressus, urbem inferiorem
obsidione strenua cepit: in superiori urbe
& castro etiam Ianzaros milites aliàs satis
strenuos ad summas animi angustias ad-
egit Octobri mense: &, nisi aëris incle-
mentia de pluvijs crebrioribus institutum
Schvartzburgij impedijset, inde morbi
plurimos militum invasissent: castro etiā
ipso, diuino numine iuvante, potitus esset.
Urbe tamen direpta, flāmis concremata,
spolijs amplis onustus ad hyberna abiit.

*Buda
inferioris
urbis di-
reptio.*

Hæc equidem, de Iaurinio recepto, Bu-
dæ urbe capta mira: argumentum verò
clementiæ diuina admiratione dignius
accipite.

Victoria nostrorum diuinā, bellua Ma-
hometica exacerbara, modò non ignem

spirans

*Vara-
dini de-
fensio.*

spirans, fremens, frendens, consilio nobis
satis periculoso viso, exercitum 130000.
Turcorum & Scytharum probè instructū
per Serdar Bassā, non ad Budā regiam me-
tropolin Vng. defendendā: quam utpote
oppugnatum iri à nostris non putaverat:
sed ad Varadinum castrum, opportunitati
in Transylvaniam & nostras regiones alias
irruendi adcommodatum, omnes suas vi-
res convertit, idq; jam dudū animo com-
plectebatur suo, totūq; spe satis alta modò
non devoraturus, confidenter satis suis
jam rapinis designaverat. In castro (rem-
miram) magnanimus heros Melchior Rö-
derus nostras, provinciæ hujus Baro pri-
marius, milites secum plures ægros, pauci-
ores viribus & animo valentes habebat.
In uno tamen DEO heros insignis piè
animum defigens suum milites, quorum
ultra 2500. non habuit, ad verè piam &
Germanam fortitudinem & verbis &
exemplo hortatur suo.

Hostis

Hostis castrum circumcirca numero so
suo exercitu cingit, eo quidem & Maho-
methe impio fretus: expugnationē atten-
tat, sibiq; spe satis confirmata pollicetur:
cormentis bellicis plurimis adhibitis mœ-
nia quassat: propugnacula disijcit duo:
cum exercitu benè disposito irruit: militi-
bus defatigatis recentes copias submini-
strat: totos 30. dies vim dolumq; adhibet,
quò potiri castro illo possit. Rumor ad
nos adfertur: nos præter vota ad DEVM
ardentia nihil. Interea itaq; Röderus, he-
ros magnanimus subsidia, quib. niteretur,
humana exigua habebat: in uno numine
divino spem cōfirmatam animo forti piè
fovebat suo. Hoc itaq; uno numine sancto
præsente, paucis militibus cum hostium
exercitu collatis sapienter adhibitis, hostes
magna copia, belluino fremitu irruentes
fortiter sustinebat, repellebat, plurimos
fundeat, ijsq; Panicum metum incutie-
bat. Vim ergò extremam hostes adgre-

E diun-

diuntur: tormentarium pulverem propugnaculis substruunt duobus, ad ea selectos quosq; milites deducunt: magno clamore, victoriæ fiducia plena, irruunt, quin & vexilla in ipso aggere nostrorum erigunt: ita quidem, ut de humanis subsidij planè spes reliqua esset nulla. Verùm, rem mirandam, stupendam, DEVS noster pro nobis pugnans vim pulveris tormentarij ab hostibus propugnaculis castri subiecti, præter expectationem, eorum accensi, in ipsos hostes infideles retorquet: unde plurimi hostium discutiuntur, & frustillatim in aërem disperguntur. Noster & nostras Röderus, Baro & heros fortis, divino subsidio præsentente fretus, cum paucis suis, vel fœmina etiam una atq; altera Amazonum instar sponte pugnante, & virtutem virilem exhibente, contra audentior ibat, suos urgebat, instabat, & miro modo, exiguo suorum numero, numerosissimum ho-

stium

stium exercitum repellit, exanimat, confundit & contundit. Turci itaq; exanimati, sic omnino perirent: turpi fuga dilapsi Waradino discessere. Sic ergò, secundum DEVM, unus hic Baro Röderus nostras cum suis sibi adjunctis fidelibus victoriæ socijs, Imperatori & Imperio Germanorum castrum illud probè munitum anno clapso vindicavit, defendit, conservavit: ex quo ipsius pia & strenua virtus omni jure, animi grati memoria ad posteritatem, si quâ futura, est transmittenda. Et hæc quidem de bellicis: ad toga nostra redeamus.

Non minor misericordia DEI est nostri, quòd Magistratui nostro, cui urbis hujus, secundum eundem DEVM & Cesaream Maiestatem, paterna cura incumbit, spiritu sapientiæ adfuerit, præfuerit, de legibus bonis conservandis,

*Senatus
urbis.*

E 2

confi-

consilij & deliberationibus pijs in incrementū salutare Ecclesiæ Reipub. & scholæ instituendis & ad eventum felicem deducendis: ita ut pax & iusticia in portis nostris sibi obvix suavissimo osculo mutuò sese exceperint. Et hæc de misericordia divina in Reipub. nostra satis conspicua.

In Oeconomia.

Incendia.

Perechie.

Pestis.

O immensam verò in Oeconomia nostra ejusdem DEI nostri misericordiam: qui unus, cū omnia de incendio in urbe nostra et extra eam exorto cohibendo, humana subsidia cessarent: per angelos suos sanctos dextra sua paterna vim utriusq; cohibuit & prohibuit, nostrosq; lares ab eo immunes præstitit. Idem DEVS, quò major metus ex perechijs plebeculam corripuerat, majorē misericordiam adhibuit: quòd ita brevi temporis intervallo iusticiæ suæ de peccatis nostris vindicandis metas incluserit. Idem DEVS unus & solus, dum triste speculum luis in vicinia

grallan-

grallantis ob oculos nobis posuit: anno tamen elapso ab eadem nos custodivit. Etsi etiam annona satis difficilis fuerit: ita tamen, pro gratia sua verè paterna, idem DEVS nobis nostrisq; benedixit: ut, dum non solo pane vivit homo, sed omni verbo DEI efficaci benedictionis organo: neq; de victu vel amictu nimia in hac Reipub. egestas sit animadversa. Etsi plurima alia immò infinita divinæ in nos clementiæ signa nobis anno priore exhibita sint; grato quidem à nobis animo celebranda: cū tamen eorum enumeratio aciem ingenij superet nostri: multò minus celebrationi eorum infirmitatem sufficere nostram, agnoscimus.

Annona.

Quia verò ex ore infantium & lactentium laudes sibi DEVS paravit noster: iudicio licet infantes simus: & lac sinceratis pabulum animæ nos alat: facundi eq; donis exiguis instructi simus: DEO

Peroratio

E 3 tamen

tamen eidem nostro strenam, incunte hoc anno novo, Cor contritum & humilitum, quod non despiciet, & veram in ipsius auxilio fiduciam, debitamq; in officij munere sedulitatem tam docendo quam discendo, tam regendo, quam parendo consecremus & devotis animis, corde toto ipsi DEO addicto, consecrato, voce pia ex eodem promanante, ad eum nos convertamus, & quem initio orationis hujus de ea habenda invocavimus, jam eius finem, animo supplice, filiis digno, ad eundem devolvamus, eiq; consecremus.

*Gratiarū
actio.*

Tibi itaq; ô IESV IMMANUEL, frater noster, & per te Patri æterno & Spiritui sancto DEO nostro trino & uni gratias, quas mente nostra angusta, infirma concipere possumus, agimus: quòd anno elapso, corde tuo verè paterno ita immensam in

nos

nos misericordiam & clementiam tuam, tanquā ex fonte largissimè promanantem deduxeris, eaq; nos superstites salvos & incolumes servaveris.

Tu DEVS unus potentia tua verbum in Ecclesia sanctum, cum eoq; linguas artes in schola: tu Sacramentorum usum integrum: Tu in utraq; docentes & discentes conservasti: tu utriusq; incrementum salutare pro clementia tua verè paterna, dedisti & adversus Satanam eiusq; squamas defendisti: conservasti, promovisti.

Tu Imperatorem nostrum Augustum eiusq; in hoc Marchionatu nostro Præsidem & præfectum: tu urbis hujus Senarum consilijs salutaribus instruxisti, & consiliorum & actionum eventu salutari beasti. Tu forti tua dextra portas Iaurinij resecrasti: militum nostrorum animos exuscitasti: hostes debellasti & ca-

E 4

strum

strum aliàs humanis viribus invictum, de improvise Imperatori nostro reddidisti: Tu Budam urbem, castro relicto, expugnasti: Tu solus Waradinum contra tam ingentes infidelium copias per verè Generosum & pium Baronem Röderum nostratē defendisti: metu hostibus injecto eos à castro abegisti: pium verò tuum servum herosa magnanimum cum alijs fortibus militibus sustentasti. Tu solus incendij vim indomitam æstate anni elapsi domuisti: ab epidemia morbo verno, à lue hinc inde grassante nos tutos & incolumes præstitisti: nobis nostrisq; victum & amictum subministrasti. Omne deniq; quod sumus, quod habemus, ô DEVS præpotens noster, sola tua misericordia sumus, & dum volueris, habemus. Tibi laus & gloria in secula.

Precatio.

Cum verò te DEVM nostrum trinum & unum peccatis ad iram iustam

irrita-

irritaverimus: cujus signa enumerata aliq; plurima eodem anno exhibuisti: te supplici animi nostri devotione rogamus: ne intres in iudicium cum servis tuis: sed nostri miserere. Cum anno novo Spiritum tuum innova in visceribus nostris, qui nos in vijs tuis ducat, de veritate tua doceat, mandatis regat, & subsidijs sanctis regat. Conserva anno hoc cœpto verbi puritatem, linguarum & artium flori Reipublice juventuti nostræ instillandarum lucem, Sacramentorum integrum & verum usum. Rege Magistratum spiritu sapientiæ tuæ, ut nos feliciter regat: Cor nostrum, ut eidem obsequium pium præstemus, flecte. Tuere pacem, tranquillitatem: averte dissidia, tumultus, bella, famem & alia horrenda mala, quibus hæc ærumnosa vita est exposita: da alimenta vitæ nostræ necessaria: ærem conserva salubrem: & à lue contagiosa nos porro tutos præsta. Reprime furorem diabolorum hostium

E 5 tuo-

tuorum & nostrorum, & nos cum illis
eorumq; organis confluentes adjuva: ut
porte triumphemus.

Hosce etiam alveolos sanctos, ô Iesu
dulcissime, Academiæ cœlestis omnium
electorum & fidelium Rector, sub umbra
alarum tuarum protege, de doctrina sana
propaganda & disciplina honesta conser-
vanda: docentium & discipulorum animos
rege: ut in posterum etiam tempus, in hoc
olim Martis, jam pietatis & artis propug-
naculo, sic sancta sanctitatis, honestatis &
eruditionis vitæ humanæ salutatis officina:
in nominis tui ter sancti sanctam, in hac
& futura vita, cum angelis & electis om-
nibus celebrandam gloriam, & nostrum
& aliorum per nos usum tibi gratum,
nobis alijsq; salutarem.

Dixi.

Δόρυ Τῶ θεοῦ ὄψιν

DE PIIS ECCLE-
SIAE, SCHOLARVM, MI-
LITVM, ET OECONOMORVM

piorum, contra Turcam, armis,
ANAGRAMMA

TVRCA literis disiectis
CV RAT

Nunc votis opus est iunctis, & pectore forti:
Illa DEO damus: hoc donat at ille pijs.
TVRCA pio bello petitur: defensio iusta
Christi adum gentis pendet et inde sacra.
Nostra sed, heu, nimum nobis improvida CVRA est,
Lata ferunt lethum, tristia fata metum.
Rebus in adversis pauidi sumus: inq; secundis
Securi nimum: pullulat inde malum.
Auri sacra fames radices suggerit: illa
Nil CVRAT; verè huic CVRA at avara sui est.
Quin Venus & senus Marti dat spicula mortis:
Eventum hinc metuit Patria nostra malum.
Prædantur Patriam multi, qui occumbere iussi
Pro Patria, en, hosti præda petita, ruunt.
Nempe gulam multi dum CVRANT CVRAT eosdem,
Ut ingulet vigili pectore, TVRCA ferox.
Ille suam CVRAT sic famam extendere facit,
Quin augere suum CVRAT & ille solum.

CVRA

Rodolphus
Imp.

CVRA vigil, turbaq; metus: mora rara: laborq;
Indefessus: atrox ardor eumq; juvant.
His Germana olim quoq; gens sua libera demsit
Colla iugo, his hostes vicit & illa suos.
Iam Samaritanus CVRAT nos; Micaël unus
Pro populo sancto militat ille suo.
Iungitur Induperator ei: cui CVRA paterna est,
CVRAT ut ipse polum: CVRAT & ille solum.
Atq; suos CVRAT nos, quos huic dia potestas
Addidit AVXILIO CONSILIOQ; bono.
Te modò CVRANTES CVRA Germania mater
Excipias vigili: sit tibi CVRA boni.
TVRCA licet premat: opprimet haud: tu vota lebova
CVRANTI des: sit vitaq; sancta tibi.
Fata tuas CVRAS relevabunt prospera: frustra
Sic Regnum CVRAT TVRCA feroxq; suum.
Opprimet hunc vindicta DEI: Tu palma virebis
Freta DEI verbo, pondere pressa gravi.

M. Gerlachius.

